

MISAONI LIBAR ZA GUŠTANJE

Zlatko Tomić: MISAONI SLAPOVI, Hrvatski i makedonski aforizmi, Udruga hrvatskih aforista i humorista, Split, 2022. godine

Da dobre ideje uvijek pronađu plodno tlo, potvrđuje i zbirka *Misaoni slapovi* koju je pripremio i uredio poznati splitski književnik Zlatko Tomić uz pomoć istaknutog makedonskog aforista i satiričara Vasila Tolevskog. Radi se o vrijednom zborniku u koji su uvršteni aforizmi i druge misli ponajboljih hrvatskih i makedonskih aforističara, koji su djelovali ili djeluju u dvadesetom i dvadesetprvom stoljeću. Kolegijalnim dogovorom u zborniku je zastupljeno četrdeset dvoje (42) hrvatskih i dvadeset dvoje makedonskih autor(ic)a. Najstariji među njima je Juraj Jurjević (1910.), a najmlađi Denis Vidović (1988.).

Aforizam kao najkraća književna forma izražavanja doživio je procvat krajem prošloga i početkom ovoga stoljeća. Nikada ranije na našim prostorima nije bilo toliko pisaca aforizama, koliko ih se javilo u posljednjih tridesetak godina. Na to su svakako utjecale demokratske promjene u novostvorenim samostalnim državama koje su ranije bile udružene u bivšu SFRJ. Nakon njezinog raspada, na plodnom književnom polju izrasla je plejada tvorca kratkih humorističko-satiričnih misli koji su, bez dlake na jeziku, kratko, jasno i duhovito opisivali političko, ekonomsko, socijalno i ukupno stanje u društvu. A ono je bilo takvo da je dušu dalo za humorno, satirično i karikaturalno prikazivanje, oslikavanje i širu prezentaciju u zemlji i svijetu.

Zahvaljujući marljivom radu kreatora kratke a duboke i snažne misli, u tom je periodu u Hrvatskoj i Makedoniji objavljeno više stotina aforističkih i humorističkih knjiga. Toliko ih nije objavljeno u cijeloj povijesti hrvatskog i makedonskog naroda. Zasluga je to, u prvom redu, nekolicine vrijednih pisaca, koji su na vlastiti rizik i odgovornost, vrijedno bilježili duhovite i satirične misli i primisli i slagali ih u knjige čiju su objavu uglavnom plaćali svojim novcem. Na račun odnosno štetu ličnog i porodičnog standarda. Nadležna ministarstva kulture takvu vrstu stvaralaštva rijetko su poticala državnim i društvenim sredstvima, jer su ga smatrala kritikom vlasti i sistema koga ta vlast proizvodi i servira narodu i građanima svojih država. Tako je bilo ranije a tako je, nažalost, i danas.

Udruga hrvatskih aforista i humorista (UHAH), koja je osnovana krajem 2017. godine, svojim je organiziranim aktivnostima doprinijela afirmaciji humora i satire pripremom i objavom pet zbornika svojih članova te ove zajedničke zbirke s makedonskim aforističarima. Uz zborničku i individualnu prezentaciju stvaralaštva članstva, udruga redovno objavljuje i mjesečni elektronski magazin koji prati sve veći broj čitatelja i ljubitelja duhovite misli. To je dobra baza za budući rad i za vraćanje humora na društvenu scenu s koje je bio potisnut gašenjem brojnih humorističko-satiričnih listova, vedrih radijskih emisija i televizijskih humorističkih drama i serija.

Misaoni slapovi ispunjeni su kristalnim kapima relaksirajuće leksike koja unosi smijeh u kuću i radost u dušu svakoga tko ih bude čitao i uživao u njihovom bogatom humornom sadržaju. Izbornici Tomić i Tolevski potrudili su se da sastave snažne ekipe iznadprosječno pismenih igrača spremnih na uveseljavanje naroda mudrim osmislicama i oštrim satiričnim udarcima prema golovima korumpiranih političara, uspavane i mitom uljuljkane birokracije, nerazvijene privrede i razvijenog gospodarskog lopovluka. Na njihovoj meti našli su se oni lupeži koji od devedesetih godina naovamo rasprodaju sve što su radni ljudi stvarali desetljećima, odričući se boljeg života u korist dolazećih generacija. Umjesto novostvorenih vrijednosti, tim će generacijama ostati zemlja rasprodana u besćenje i golemi dugovi koje će vraćati gramzivim bankama i drugim financijskim organizacijama i institucijama.

Sve gore napisano potvrđuju, ovjeravaju i potpisuju članovi i članice internacionalne ekipe *Misaoni slapovi*. I svatko od njih na svoj način pridodaje poneku mudru misao, satiričnu žaoku ili ironijsku rečenicu. Tako prvoimenovani sastavljač ovoga prikaza svoj autoironijski nastup započinje samokritičkim priznanjem: *Imam tešku govornu manu. Uvijek govorim ono što mislim*. U sličnom tonu pridružuje mu se Marjan Anđelkovski pokajničkim riječima: *Ubio sam čovjeka u sebi. U samoobrani*. Za razliku od njih dvojice, koji se očito nalaze na bekovskim pozicijama, Jane Atanasov sa pozicije veznog igrača iznosi tvrdnju da: *Nitko tko je na državnim jaslama ne radi kao konj*. Ali se zato bez rada penje na društvenoj i državnoj ljestvici s koje mora kad-tad sići. Josip Balaško je s razlogom u nedoumici: *Kako će sići a da se ne posklizne, kad je prilikom penjanja podmazivao?*

Bivši aforistički veteran Zvonimir Balog, baveći se agrarnim temama uočio je da...*Kad đubrad zasjeda diskusije su – plodne*. Ljupka Cvetanova opterećena je aktualnim europskim integracijama, pa se opravdano pita: *Tko će ostati kod kuće kad uđemo u Europu?* Ostat će zemljopisni Europljani, kojima će u bogatoj Europi biti onako kako je velikom aforističkom meštru Jandri Drmiću, koji kaže: *U mojoj kući se zna red. Djeca su na prvom mjestu, a ja sam odmah poslije mačka*. Aforist iz Strumice Aco Georgijev, otkriva nam svoju čitalačku stranu medalje: *Čitam znanstvenu literaturu. Nemam pametnijeg posla*. Dok Drago Bosnić tvrdi kako... *Lažni sjaj bode oči*, Nataša Đorđijoska Čurčinska, u ime svih nas veli: *Mi smo stara nacija. Fosil do fosila*. Nakon dva ugrađena stenta, Zlatko Garvanović otkriva životnu sudbinu jednog svog negdanjeg znanca: *U životu je uvijek kasnio, ali je umro na vrijeme*.

Referirajući se na stanje u zemlji, stari majstor aforističkog zanata Mile Đorđijoski stavlja na znanje široj javnosti sljedeću istinu: *Kad se prodaje država, narod ide gratis*. Većina Hrvata s njim se apsolutno slaže. Dakako, slaže se i Risto Filčevski koji pridodaje kako... *Nema potrebe prisluškivati narod. On šuti kao riba*. Sitna, razumije se. *Rano je o tome govoriti, a kasno šutjeti*, dopisuje Abdurahman Halilović Ahil iz Rijeke, a Dimitar Iliev Vilazorski podsjeća kako je... *Prvi znak da ste izgubljeni – nitko vas ne traži*. Zato budite oprezni jer *Oprez je majka svih propuštenih prilika*, kaže Dražen Jergović. Aforistička legenda u Hrvata, pokojni Pajo Kanižaj, davno je rekao i zapisao: *Da mislim, ne bih mislio!* A kad je već mislio, Ivan Karadak je objelodanio: *Puzanjem se čak i bundeve penju visoko*. Baš zato, kako primjećuje Danica Majnarić, *Neki spavaju na slami, a neki na lovorikama*. Po Robertu Mariću, unatoč tome: *Narod je zadovoljan, sviđalo mu se to ili ne*. Zadovoljni su i političari, tvrdi Marinko Mijović, jer... *Da ne bi učinili pogrešan korak, stalno se voze mercedesima*.

Naš poznati enigmat i odgonetač lijepe naše...sadašnjosti i budućnosti, Boris Nazansky, na pitanje: kako ide? kratko i jasno odgovara: *Sve nam bolje ode*. Na zapad! A i gdje bi drugdje?! Živko Pavlov potvrđuje da ni... *Šutnja ne ide bez šaptača*. A šutnja je, zna se, odvajkada bila zlato. Živko Prodanović daje na znanje svekolikom puku da: *Nisu sve pokrali. Ostavili su nešto i za svoju djecu*. Poznati makedonski novinar i pisac Ljupčo Siljanovski, našu socijalnu situaciju opisuje aforizmom: *Nemamo za kruh, zato jedemo govna*, a Ruža Stojmilova naš napredak vidi ovako: *Idemo naprijed, pred nama je zadnji korak*. Bard hrvatske aforistike Tomislav Supek ističe da *Zasluge nekih naših vlada treba istaknuti na pola koplja*. Na sličan način Dragančo Tasevski Izvorski ocjenjuje sadašnju politiku i političare: *Doveli su nas do provalije, da nam pokažu put*. Jelena Šipeć nas tješi riječima: *Kako god puzio, ipak napreduješ*.

Makedonski aforistički izbornik i jedan od vodećih balkanskih velemajestora duhovite misli, Vasil Tolevski iznosi zanimljivu arhitektonsko-građevinsku tvrdnju koja se na svim jezicima svijeta jednako čita i razumije: *Naša država je arhitektonsko čudo. Nema temelje*. Takve su i mnoge druge instant države koje su tek sićušni zalogaj velikih sila. Njih je lako progutati u velike blokovske ralje jer same traže spas u jednjaku ili pod skutima jačih. Hrvatski izbornik Zlatko Dalić, pardon, Tomić, vođen iskustvima većine pisaca, zaključuje: *Više ne spaljuju knjige. Površno ih čitaju*. Dodao bih, i odlažu u peći da spale iluzije mnogih pisaca o tome kako je danas lijepo i unosno pisati i objavljivati knjige. Kažem to ravnajući se po vlastitom iskustvu. I potkrepljujem, bez trunke milosti prema samome sebi, aforizmom Đurđe Vukelić Rožić: *Uspjeh budale čini jednako štetu kao i neuspjeh učena čovjeka*. S time bi se, vjerujem složio i Miroslav Vukmanić koji naglašava: *Odljev mozgova prerastao je u bujicu*. Slažem se s Miroslavom i dodajem: priljev kratke pameti toliki je da nas je već odavno poplavio. Frano Vukoja to još bolje pojašnjava aforizmom: *Kad istina procuri, laž više ne drži vodu*. Pogotovo, kad majstori odu.

Ovu prikazivačku besjedu zaključio bih kratkim inverzijskim, moglo bi se reći i kontrainerzijskim zapisom Mladena Vukovića koji udara u bit aforizma. Prvi među jednakima po duhu hrvatskog smijeha sve ovo vidi kao igru. Po njegovom sudu: *Aforizam se igra riječima: Nečovječe, ljuti se!* Slažem se meštrecu, a nadam se da će se s nama složiti i svi oni koji budu čitali ovu duhovitošću prošaranu knjigu. Na njezinim stranicama, osim spomenutih autora, pronaći će te i misli koje su napisali: Toma Bebić, Đuro Bel, Marko Ivica Blažević, Ivan Boždar, Ivan Bradvica, Jozo Čizmić, Vitomir Dolinski, Zvonimir Drvar, Nađan Dumanić, Georgi Hadji.Vaskov, Zdravko Horvat, Sokole Ivanovski, Danko Ivšinović, Vlado Karakaš, Ivan Katić, Atanas Krlevski, Tonka Lovrić, Velimir Matutinović, Đorgi P. Panev, Boško Perinski, Daniel Radočaj, Zoran Salamunović, Lenče Stoimenova, Emil Strniša, Sofe Šterjoski, Nikola Trgovčić, Darko Žigrović i ranije spomenuti Juraj Jurjević i Denis Vidović. Svi su oni članovi prve hrvatsko-makedonske aforističke postave, ali vrijeme i prostor nisu dopuštali šire predstavljanje njihovih duhovitih majstorija na humorističkom terenu.

Reći ću samo na kraju da vrijeme radi za sve njih, jer su i oni svoj časni spisateljski posao za ovu knjigu obavili na vrijeme. Hvala im od srca na tome i na svemu što su dali i što će dati balkanskoj aforistici. Slava onima kojih više nema među nama!